



תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

יו"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנניד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת תרומה

אדר תשפ"ה | גיליון נ"ט (שנה ב')

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

מה יש להתפאר?

רש"י הקדוש כותב ומבאר בפרשתנו עה"כ ועלת אילים מאדמים ועלת תחשים (שמות כה, ה): 'תחשים - מין חיה, ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם ססגונא, ששש ומתפאר בגוונין שלו'.

יש להבין: מה הקשר והשייכות בין תחילת דברי רש"י שהתחש היה רק לשעה, ובין המשך הדברים שהוא שש ומתפאר בגוונים שלו?

ביאור מתוק ומחודד אמר על כך הגה"ק רבי שמחה הכהן רפפורט זי"ע, רבה של לובלין (כפי שהובא על ידי נכדו בשו"ת מים חיים): כי הנה אמרו בגמרא (חולין ס, א) שכל מעשה בראשית נבראו 'לצביונם', ופירש שם רש"י: 'לצביונם - בדמות שבתו להם'. זאת אומרת שכל בעל חי בחר לעצמו את הדמות החביבה עליו שכך הוא רוצה להיראות. אם כן, תמוה: מה לו לתת להתפאר בגוונים שלו?! הרי כל מעשה בראשית בחרו לעצמם את דמותם האישית, וכל אחד יכול להתפאר שהגוונים שלו, לפי טעמו, הם היפים ביותר!

לפיכך, מקדים רש"י כותב 'לא היתה אלא לשעה', כך שחיה זו לא היתה בשעת מעשה בראשית, ולכן הוא כל כך שש ומתפאר בגוונים שלו, כי כל בעלי החיים מקנאים בו ואומרים שאם צורה זו היתה בשעת מעשה בראשית הם היו בוחרים לעצמם צורה זו!

החוש המשולש לא ינתק

כשנתבונן בפסוק (שמות כה, כ) והיו הפרבים פרישי כנפים למעלה, סככים כנפיהם על הפפרת, ופניהם איש אל אחיו, אל הפפרת יהיו פני הפרבים, נגלה שיש כאן שלשה עניינים: א. הכנפיים צריכים להיות פרושים כלפי מעלה. ב. פני הכרובים צריכים להיות מכוונים איש כלפי אחיו. ג. הכנפיים יסוככו על הכפורת, וגם פני הכרובים יביטו מעט כלפי הכפורת.

בשלשה עניינים אלו טמון לימוד נפלא וחשוב, כפי שכותב כ"ק האדמו"ר מאור'ורוב זי"ע בספרו 'באר משה': ישנם שלשה עיקרים ויסודות חשובים בעבודת ה', הלא הם: א. אהבת השי"ת, ב. אהבת התורה, ג. אהבת ישראל. שהם שלשה העמודים שהעולם עומד עליהם (אבות א, ב): על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים.

ובכן כמה נפלא! הכנפיים הפרושים למעלה - רומזים על אהבת השי"ת, עמוד העבודה. לצד זאת, סוככים בכנפיהם על הכפורת, ופניהם אל הכפורת - רמז לאהבת התורה, ולעמוד התורה, המונח בארון. ופניהם איש אל אחיו - רמז לאהבת ישראל, עמוד גמילות חסדים!

אוצר התורה יהלומים מתוך הפרשה

מקשה אחת זהב טהור (כה, לו)

'מקשה אחת' - דבר אחד בעולם יש שקשה מאד להשיגו: 'זהב טהור' - ממון כשר ונקי מכל חשש גזל או איסורים אחרים.

(רשפי אש, להרה"ק רבי מרדכי מנעשכזי זי"ע)

ועשיית שניים פרבים זהב (יח, דמות פרוצוף תינוק להם (רש"י)

ואילו בפרשת בראשית על הפסוק (בראשית ג, כד) וישפן מקדם לגן עדן את הפרבים פירש רש"י: 'כרובים - מלאכי חבלה'. כי תלוי היכן הם עומדים. אם הם מחוברים לארון - לתורה, אזי הם פרוצוף תינוק, זהב טהור. אבל אם הם מנותקים מהתורה ועומדים מחוץ לגן עדן, הם הופכים למלאכי חבלה...

(הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקא)

בשבעת הארץ יהיו הפדים לא יסרו ממונה (כה, טו)

'בדי הארון' הם תומכי התורה הנושאים אותם בכספם. לא די בכך שהם יעבירו תמיכה כלכלית לתלמידי חכמים ואחר כך יחיו לעצמם. אלא: 'לא יסרו ממונו' - עליהם להיות דבוקים ומקושרים תמיד אל תלמידי החכמים.

(תורת משה, אלשיך הקדוש זי"ע)

שערי תורה מבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

מה בפרשה:

בפרשת תרומה אנו זוכים להכיר מקרוב את פרטי הפרטים של המשכן וכליו, כאשר רש"י הקדוש בפירושו מרחיב ומאריך לשפוך אור ולבאר היטב את צורת הבנייה, המידות המדויקות, ופירוט הרכיבים מהם ייצרו והקימו את המשכן וכליו.

נושאי הפרשה:

תרומות למשכן • תבנית הארון • תבנית השלחן ולחם הפנים • תבנית המנורה • יריעות המשכן • קרשי המשכן • הפרוכת ומסך הפתח • מיקום השלחן והמזבח והמנורה • מזבח הנחושת וכליו • קלעי החצר

א. שלש תרומות

לקראת הקמת המשכן קיבלו מהיהודים 3 סוגי תרומות: א. מחצית השקל עבור האדנים. ב. מחצית השקל לקרבנות הציבור. ג. מוצרים שונים לצורך המשכן וכליו, ובגדי הכהונה, והשמן והקטורת.

ב. ארון וכפורת

הארון נעשה משלשה ארונות, האמצעי מעץ, והחיצוני הפנימי מזהב. בראשו זר זהב, ובצדדיו טבעות לבדים, ועליו הכפורת והכרובים.

ג. שלחן ולחם

השלחן היה עשוי עץ מצופה זהב, בראשו מסגרת, ועליו זר זהב, ובצדדיו טבעות לבדים. על השלחן הניחו את לחם הפנים.

חצאי קנים הונחו בין הלחמים כדי שלא יתעפשו. הקנים נתחבו בעמודים שעמדו משני צדי השלחן, ומעל הלחמים הניחו שתי כפות לבונה.

ד. קני המנורה

המנורה נעשתה מזהב טהור, גוש אחד ולא בהלחמת חלקים. מהקנה האמצעי יצאו 6 קנים, ובסך הכל היו במנורה: 9 פרחים, 11 כפתורים, 22 גביעים.

ה. יריעות המשכן

שלשה כסויים היו על גג המשכן: א. 'יריעות המשכן', מחוטי פשתן תכלת ארגמן ותולעת-שני. היריעות נעשו מכמה חלקים שנתפרו לשני מארגים שחברו בקרסי זהב. ב. מעליהם - יריעות משערות עיזים. ג. מעליהם גג עשוי מעורות אילים ועורות תחשים.

מבט על פרשת תצוה הבעל"ט:

מה בפרשה: לאחר שלמדנו בפרשת תרומה על המשכן וכליו, אנו עוברים בפרשת תצוה ללמוד על צורת ייצור ותפירת הבגדים שלבשו הכהנים בעת עבודתם. החלק השני של הפרשה מוקדש לעבודת שבעת ימי המילואים של תנוכת המשכן.

נושאי הפרשה: שמן למאור • בגדי הכהונה • האפור • החושן והמעיל • הצניץ • שבעת ימי המילואים • מינוי כהן גדול לדורות • מזבח הקטורת

היום של תורה מעלת והשיבות לימוד חומש רש"י

מילה אחת - תירוץ של קושיא:

'הווי זהיר בלשון רש"י אם יש בו לשון מיותר או תיבה מיותרת, ואם תמצא בו יתור - הוא שנשמר רש"י מקושיא, ובלשון ההוא או בתיבה ההיא בא לתרצה'.

(כללי שמואל, לרבי שמואל סיריליוו זי"ע, ממגורשי ספרד)

האם תולעת שני הוא משי?

בתחילת פרשתנו (כה,ד) מופיעים התרומות שהביאו ישראל לצורך המשכן, וביניהם: **וַיְהִיכֶלֶת וַאֲרָמְנָן וְהַתּוֹלַעַת שְׁנִי וְיֵשׁ וְעִזִּים**. בדברי המפרשים אנו מוצאים פולמוס מרתק לטיבו ולזהותו של תולעת השני.

משי בלתי צבוע

בד משי הוא כידוע בד משובה הנארג מסיבים דקים המעובדים מפקעות של גולם פרפר המשי. על כך כותב האבן-עזרא (שמות כה, ד) שרבים אומרים שתולעת שני הוא המשי! גם רבינו יצחק אברבנאל כותב בפרשתנו, שתולעת שני הוא משי מקורי ובלתי צבוע, וז"ל: "והתכלת הוא המשי הצבוע בצבע הדומה נאה וכו' והתולעת שני הוא המשי שהוא נאה כפי תולדתו ואין לו צבע אחר", עכ"ל. ועוד כתב (שמות כו, א) שתולעת שני הוא משי בגוון אדום הנקרא קארמיזי"ן.

ארבעה מארבע יסודות

על כך מרחיב האברבנאל וכותב דבר נפלא, שהיו בנדבת המשכן ארבעה דברים מיסוד החי: א. המשי מהתולעת. ב. עורות אילים. ג. עיזים. ד. עורות תחשים. וכן היו ארבעה דברים מיסוד הדומם: א. זהב. ב. כסף. ג. נחושת. ד. האבנים היקרות, וכן היו ארבעה דברים מיסוד הצומח: א. בשמים. ב. עצי שיטים. ג. יָשׁ - פשתן. ד. שמן למאור מזיטים. וארבעה סוגי צבעים: א. תכלת. ב. ארגמן. ג. מאדמים. ד. שני.

יצוין שכן נקט גם בבלי-יקר (ויקרא כג, מז) שבגדי משי הם בגדי תולעת שני.

משי - משרץ טמא

לעומת זאת רבנו בחיי בתחילת פרשתנו קובע שלא היה משי כלל בנדבת המשכן, וז"ל: "ולא מצינו משי בנדבת המשכן, לפי שהוא יוצא מגוף השרץ שהוא התולעת, ולא הוכשר למלאכת שמים אלא דבר טהור וכו', וצבע תולעת השני אינו מגוף התולעת, אלא מתוך גרגרים שהתולעת בתוכם", עכ"ל. וכן כתב הראב"ה (נדה ח"א ס' קצ"ג) שלא היה משי בבגדי כהונה, כי בגדי כהונה היו רק מצמר ופשתים.

למעשה, קיים גידון רחב בפוסקים האם משי נחשב כיוצא מדבר טמא. כי בשו"ת חתם סופר (או"ח, ס' ל"ט) הביא את דברי רבנו בחיי, וכתב שבימינו עושים מעילים לספר תורה מבד משי, ואין זה נחשב כיוצא מדבר טמא, כיון שנשתנה ונעשה בגד הרי פנים חדשות באו לכאן.

זאת ועוד, בספר גינת ורדים (או"ח, כלל ב', סימן ט"ז) מביא בשם מהר"ם בן חביב, שהמשי עצמו אינו אסור כלל באכילה, כיון שהוא נעשה מהריר של התולעים כמו קורי עכביש, וריר של התולעת אין לו שום טעם והוי כעפרא בעלמא ולא נאסר כלל באכילה. ולכן נפסק הלכה (י"ד

האם מצוה או אסור להוסיף עטרה בטלית?

מהכתוב בפרשת השבוע (שמות כו, ל) וַהֲקִמְתָּ אֶת הַמִּשְׁכָּן פְּמִשְׁטָו, דרשו חז"ל (ירושלמי שבת יב, ג) שהיו רושמים אותיות על הקרשים, כדי לזכור תמיד את המקום הקבוע של כל קרש, כך שקרש שזכה להינתן בצפון ינתן תמיד רק בצפון.

עטרה מזהב וכסף?

לעומת זאת, הלבוש (ס"י, י) כותב שלא רק שאין חיוב לעשות עטרה, אלא מוטב שלא לעשות כלל עטרה, כי אם עושים עטרה הרי זה נראה כאילו עיקר הטלית נעשה רק לצורך הראש ואז הוא פטור מציציית.

כיוצא בזה כתב בערוך השולחן (ס"י, ח, י) שאין נכון לעשות עטרה של כסף, כי בזה נראה שעיקר הטלית נעשה רק לראש. אך כתב בשם הארצות-החיים שלכן יש נוהגים להוסיף עטרה גם באמצע הטלית, להוכיח שאין העיקר לראש.

אולם בשו"ת אגרות משה (ח"ה, כ) חלק עליו, שאין לבטל המנהג בהרבה קהילות לעשות עטרות כסף.

עטרת משי

על פי דברים אלו, כותב המגן אברהם (או"ח ס' ח' סק"ט) בשם הש"ה הק', שנהגו לעשות בטלית עטרה של משי, לסימן שאותן ציציית שלפניו יהיו תמיד לפניו. אולם מביא המגן אברהם שהאר"י ז"ל לא היה מקפיד על זה.

אינו מעבב

ואכן כתבו הפוסקים, שאין זה חיוב מדינאי כלל לעשות עטרה, וכאמור שהאר"י ז"ל לא הקפיד על זה, רק כי בתשמישי-קדושה יש דין של מעלין בקודש ולא מורדין, אבל טלית נחשב רק תשמישי מצוה, ואין בו איסור הורדה מקדושה (שו"ת מהר"י אסאד ח"א ס' ג'; שו"ת מהרש"ם ח"ב ס' ל"ט).

הלכה למעשה

אף שיש שכתבו שלא לעשות עטרה בטלית, הרי המנהג בהרבה הקהילות לעשות עטרה של בד, ויש שנהגו לעשות עטרה של כסף, ויש המוסיפים עטרה באמצע הטלית.

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

החוט המקשר: שבת שקלים וראש חודש

בפרק יא פסוק יז: 'זיכרות יהודע', וממשיכים בפרק יב.

מנהג האשכנזים והתימנים: מתחילים בפרק יב: 'בן שבע שנים יהואש'.

היות והשבת הוא גם ראש חודש, נוהגים להוסיף שלשה פסוקים מהפטרת שבת ראש חודש, פסוק ראשון, ושני פסוקים אחרונים. ויש מהתימנים הנוהגים לומר שלשה פסוקים ראשונים ושלשה פסוקים אחרונים.

מאחר וקוראים בשבת זו את פרשת שקלים, אודות המצוה להביא מחצית השקל, תיקנו להפסיד בספר מלכים-ב', שם מסופר שאחרי שיהואש המלך חידש את בית המקדש, ותיקן שהכספים המובאים למקדש יהיו לכהנים, שבתמורה יחזיקו את דבק הבית, אך כשראה שהם אינם עושים מלאכתם, העמיד במקדש תיבה, וכל הכסף שהובא למקדש הונכס לתוכה והיה מוקדש לבדק הבית.

מנהג הספרדים (וימנהג ליובאוויטש): מתחילים

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

13 תרומות או 15?

ללא האבנים

לכן מבאר הגור-אריה, שרש"י אינו כולל בחשבון את אבני שוהם ואבני מלואים, כי את האבנים הביאו הנשיאים, ובחשבון נכלל רק הנדבה שכל ישראל הביאו.

בלי העורות

אך בדברי-דוד תמה על הגור-אריה, כי מה בכך שהנשיאים הביאו, הרי 'הציווי' היה לכל ישראל, וכאן אנו עוסקים בציווי.

לפיכך מיישב הדברי דוד, שתחש אינו בחשבון, כי הם נבראו במיוחד לצורך המשכן, ולא היתה זו נדבה מרכוש ישראל. וגם עצי שיטים אינם במנין, כי יעקב הכינם לצורך המשכן, ולא שייך בזה נדבה.

ללא שמן ובשמים

מהלך אחר כתב הברטנורא, שרש"י אינו כולל בחשבון את השמן למאור ואת הבשמים לשמן המשחה, כי הם לא באו בנדבה, רק היו נקחים מתרומת הלשכה, כשאר קרבנות צבור.

רש"י כותב בתחילת הפרשה (שמות כה, ב): 'שלשה עשר דברים האמורים בענין כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה'.

שלשה עשר

על המספר 'שלשה עשר' שנקב רש"י, תמהו המפרשים: הרי כשנספור ונמנה את המפורש בכתוב נמצא 15 דברים, כדלהלן: א. זהב. ב. כסף. ג. נחושת. ד. תכלת. ה. ארגמן ו. תולעת-שני. ז. שש. ח. עיזים. ט. עורות אילים מאדמים. י. עורות תחשים. יא. עצי שיטים. יב. שמן למאור. יג. בשמים לשמן המשחה ולקטורת. יד. אבני שוהם. טו. אבני מילואים.

סוגי צמר

המזרחי מבאר, שתכלת-וארגמן-ותולעת שני, נחשבים לאחד, כי שלשתם הם צמר צבוע. אולם בגור-אריה דחה דבריו, כי מה בכך ששלשתם צמר, סוף סוף כל אחד היה צבוע אחר.

